

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ і КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 22 (881)

Субота, 31 мая 1952 года

Цана 50 кап.

За шчасце дзяцей!

Дзеці! Няма ў мове іншага слова, якое так радавала-б і хваліла, выклікала столькі цёплых пачуццяў, якое было-б так апэтызавана ў дзень і казках, як гэта пяшчотнае слова. З дзецьмі звязаны самыя светлыя надзеі чалавецтва на сваю будучыню і шчасце.

Шматлікамі гісторыя запоўнена няспынай барацьбой за самае юнае пакаленне паміж сіламі праўды і прагрэсу, з аднаго боку, і сіламі зла і дэспатства, з другога. Гэтыя чорныя сілы зла ўвасабляюцца ў эксплуатацыйных класах, якія з-за сваёй адбываюць у дзяцей працоўных самае дарагое — іх маленства. Узаконены продаж дзяцей у рабства, выпрачненне дзіцячай працы дзіцячых, асуджэнне юнага пакалення на неўдзяцтва, дзікуства, голад і пакуты — усім гэтым эксплуатацыйны клас уласці ў гісторыю жалівыя, крыўныя старонкі. Кожны новы крок у развіцці навукі, тэхнікі, прагрэсу эксплуатацыйны клас сустракаў для таго, каб выпянуць з дзіцячай працы кабодзь прыбытку, золата.

Капіталізм у пагоні за нажывай расставіў у мільёнаў дзяцей шчасце маленства, ператварыў іх у рабў.

Самыя страшныя злачынствы эксплуатацыйнага супраць дзяцей звязаны з разбойніцкімі войнамі, са скарыстаннем дзіцячых навукі і тэхнікі для масавага знішчэння людзей. Мільёны дзяцей загінулі ў час другой сусветнай вайны, развітанай фашызмам.

Яшчэ не сцілі дзіцячы плач, яшчэ не высыхалі сады матак, як імперыялістычныя драпежнікі зноў выступілі адкрыта за разважанне новай сусветнай вайны. Амерыканскія прэзідэнты на сусветнае панаванне падкачалі ўсю эканоміку сваёй краіны і краін, якія трапілі ў кабылу «плана Маршала», справе падрыхтоўкі да вайны. Гітлераўскі лозунг «гарматы замест масла» ажыццяўлялі на практыцы ў Злучаных Штатах Амерыкі і ва ўсіх маршалізаваных краінах. Гонілі ўдзяльцоў прамысловыя і сельскагаспадарчыя пакуты юнага пакалення многіх народаў; штуршала і без таго цяжкае становішча дзяцей. У Францыі 56 працэнтаў дзяцей памірае, не пражывшы і году. У Іране 80 дзяцей са іх паміраюць, не дажыўшы да пяці год. У Італіі налічвалася 300 тысяч беспрытульных. У Францыі і Іспаніі больш 75 працэнтаў дзяцей харчуюць на сухоты. 80 мільёнаў дзяцей у капіталістычных краінах асуджана на жабрацтва.

Яшчэ і сёння ў краінах капітала існуюць тысячы перагараючых рабаўдзіяцтва і сярэднявечнага, як продаж дзяцей. Толькі ў 1951 годзе ў Японіі было прададзена 300 тысяч дзяцей. Продаж дзяцей існае ў ЗША, Англіі і другіх капіталістычных краінах.

Праціўлялі капіталістычных краін, якія зарадаці сабе Уол-стрэту, штогод урэзваюць і без таго мізэрныя асігнаванні на ахову здароўя і вучобу дзяцей.

У страшэнную трагедыю ператворана маленства ў Злучаных Штатах Амерыкі, якія так выхваляюцца сваім багатствам і дэмакратыяй, сваім «амерыканскім ладом жыцця». Трагічны лёс дзяцей у гэтай краіне даўно выклікаў абурэнне ўсіх перадавых людзей свету. Горкі параноўваў становішча дзяцей у Нью-Йорку з кветкамі, якія зносяць рука выкінуў у бруд і грязь. Згодна афіцыйных звестак, сёння ў Злучаных Штатах Амерыкі налічвалася чатыры мільёны дзяцей-сірот. Пятая частка дзяцей школьнага ўзросту не вучыцца.

Імперыялізм імкнецца атруціць сьвядомасць дзяцей чалавечанавіснай канібальскай прапагандай, падрыхтаваць іх забойцаў для новай вайны. Таму ў Злучаных Штатах Амерыкі мастацкая літаратура, кіно, друк, радыё, тэлевізійныя перадачы напоўнены атрутай зварынай ідэалогіі, паранарыяў, крымінальных гісторыяў. Мастацкую літаратуру, у якой знайшлі адлюстраванне высокія плуцкія людзей, сонечная радасць і светлая любоў генаў чалавецтва да дзяцей, амерыканскія людзямі імкнуцца ператварыць у смярдучае балота атруты. Не даўна, што сёння ЗША займаюць першае месца ў свеце па злачыннасці сярод дзяцей.

Супраць крывавага злачынстваў амерыканскіх агрэсараў

Агульнагарадскі мітынг працоўных Масквы

З гнева і абурэннем сустраў савецкі народ павадзіны ад новых крывавага злачынстваў амерыканскіх імперыялістаў на востраве Каджэдо і ў Пусане.

29 мая ў Маскве, у Калоннай зале Дома саюзаў, адбыўся агульнагарадскі мітынг працоўных сталіцы, на якім прадаставілі рабочыя, служачыя, работнікі навукі, літаратуры, мастацтва закляццямі ганьбай акты бесчалавечнасці і бандытызма.

Пасля ўступнай прамовы акадэміка І. Г. Петрусеўскага на мітынг выступілі прафесар Ф. І. Кажэўнікаў, урач М. Ф. Дварні-

Становішчам юнага пакалення, яго будучыняй устрыжвана ўсё прагрэсіўнае чалавецтва. Знішчэнне амерыканскімі імперыялістамі соцыяльнае жыццё дзяцей у Карэі, прымяненне бактэрыялагічнай зброі — усё гэта паказвае, што лютыя каланіятары не спыняюцца ні перад якімі алачыствамі.

Таму перадавыя людзі свету поўны жадання і рашымасці сарваць планы амерыканскіх імперыялістаў вайны, зберагчы жыццё маладога пакалення. Дзень 1 чэрвеня ва ўсіх краінах свету адзначаецца як Міжнародны дзень абароны дзяцей. Ён з'яўляецца магутнай дэманстрацыяй волі і жадання ўсіх перадавых людзей свету адрэзаць страшэнную пагрозу, якая нависла над маладым пакаленнем, не дапусціць разважання новай вайны.

У звароце Міжнароднай канферэнцыі ў абарону дзяцей, якая адбылася ў красавіку гэтага года ў Вене, гаворыцца: «Нахай 1 чэрвеня — Міжнародны дзень абароны дзяцей — ператворціцца ў кожным горадзе, на кожным заводзе, у кожнай вёсцы ў магутную маніфестацыю міру, давер'я і братства паміж усімі народамі свету». Гэтая канферэнцыя, на якой прысутнічалі прадстаўнікі 64 краін, абмеркавала пытанне аб здароўі, аб адукацыі дзяцей, а таксама аб уплыве на іх культурнае і маральнае развіццё літаратуры, друку, радыё, кіно і мастацтва.

Канферэнцыя звярнулася да мужчын і жанчын свету з заклікам аб'яднаць свае намаганні для таго, каб забяспечыць дзецям усёго свету права на жыццё, здароўе, на інтэлектуальнае і маральнае развіццё.

Яркім, жывым прыкладам сапраўды бацькоўскі клопатаў аб дзецях з'яўляецца вялікі Савецкі Саюз. У дзяцей нашай краіны — самае шчаслівае маленства. Савецкая маці-Радзіма стварыла ўсе ўмовы для здароўя і выхавання маладога пакалення, для падрыхтоўкі яго да працы і грамадскай дзейнасці. Кожны год бюджэт сацыялістычнай дзяржавы шчыра адлучае рэзэрвы сродкаў на будаўніцтва новых дзіцячых садоў, школ, бібліятэк, спартыўных пляцовак, на медыцынскія абслугоўванне і выданне літаратуры для дзяцей. У нашай краіне ажыццяўлена абавязковае ўсёагульнае сямігадовае навучанне. Перад савецкім юным пакаленнем шырока адкрытыя дары і скарбы і вышэйшыя навуковыя ўстанова. Ні адна краіна свету не ведае такой узорнай пастаноўкі аздараўленчай кампаніі дзяцей у летні перыяд, як СССР, дзе кожнае лета ў санаторыі і лагэры выязджаюць мільёны дзяцей.

«Наша дзяржава, — гаворыць таварыш Сталін, — адрэзніваецца ад усіх іншых дзяржаў тым, што яна не шкадуе ерхоўка на добры год дзяцей і добрае выхаванне моладзі... Я думаю, што нідзе няма такіх клопатаў аб дзецях, аб яго выхаванні і развіцці, як у нас, у Савецкім Саюзе». Выдатковым пераканальным фактарам лабараторных умоў сістэмы сацыялізму на развіццё маладога пакалення з'яўляецца той факт, што ў апошні час штогодны прырост насельніцтва складае ў СССР больш трох мільёнаў чалавек.

Савецкая дзяржава выхоўвае сваё маладое пакаленне ў духу дружбы і раўнапраўя народаў, у духу міру і гуманізму.

У рэзалюцыі «Аб уплыве літаратуры, друку, радыё, кіно і мастацтва на культурнае і маральнае развіццё дзяцей» Міжнародная канферэнцыя асудзіла прапаганду праз літаратуру, друк, мастацтва, кіно духу агрэсіі, шавінізму, расавыя нянавісці, заклікала ўсіх бацькоў, усіх перадавых людзей свету байкатаваць шкодную літаратуру, кінакарціны.

Канферэнцыя заклікала пісьменнікаў, мастакоў, дзяцей кіно, артыстаў, рэжысёраў, кампазітараў даць творы, якія садзейнічаюць уздыму маральнага і культурнага ўзроўню дзяцей і моладзі, служылі справе міру і шчасця чалавецтва. У адказ на гэты заклік савецкай літаратуры, кінамастацтва, театры могуць назваць многа твораў, якія ўвайшлі ў залаты фонд сусветнай культуры, на якіх выхоўваюцца і будуць выхоўвацца пакаленні чалавецтва.

Абароніць дзяцей ад пагрозы вайны, створым ім усё ўмовы для пачаслівага, радаснага жыцця — такі голас усяго прагрэсіўнага чалавецтва.

А. П. Фокіна, пісьменніца А. Суркоў.

У прынятай рэзалюцыі мітынг асуджае ўстаноўлены амерыканскімі агрэсарамі на востраве Каджэдо і ў іншых частках паўднёвай Карэі крывавае рэжым катаванняў, зверстваў і масавых расстрэлаў карэйскіх і кітайскіх ваеннапалонных. Прадоўжэнне сталецкіх патрабаванняў сьпінных зверстваў амерыканскіх захопнікаў у Карэі, патрабаванне чалавечнага, гуманнага абыходжання з карэйскімі і кітайскімі ваеннапалоннымі, наўхільнага захоўвання Гагаекі і Жэнеўскіх канвенцый аб ваеннапалонных.

Да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве

ДЗЕНЬ У ТЭАТРА

«Кастрычнік»

На сцэне — рэпетыцыя пятай карціны спектакля «Кастрычнік» — «У Зімін Палаца».

Кіраўнік тэатра імя Янкі Купалы заняты цяпер работай над трыма спектаклямі. Гэтыя спектаклі рыхтуюцца да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве. Пакуль што яны яшчэ не ідуць на сцэне, але імі жыве ўсё беларускае жыццё.

Такім звычайным працоўным днём у тэатры была і мінулая субота. Ішла рэпетыцыя спектакля «Кастрычнік», у фойе вялася работа над трэцяй карцінай «Шчасце паэта», а ў пакоі за кулісамі — застольная чытка класічнай камедыі Грыбаедава «Гора ад розуму».

Калектыў тэатра імя Янкі Купалы заняты цяпер работай над трыма спектаклямі. Гэтыя спектаклі рыхтуюцца да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве. Пакуль што яны яшчэ не ідуць на сцэне, але імі жыве ўсё беларускае жыццё.

Наступова прасвятляюцца абрысы кожнага вобраза, завяршаецца сцэнічная кампазіцыя адной з «ключавых» карцін будучага спектакля, які павінен паказаць адну з слаўных старонак нашай гісторыі.

— Задача нашага калектыва, — сказаў народны артыст РСФСР І. Я. Судак, — паказаць у спектаклі «Кастрычнік» барацьбу большавіцкай партыі ў 1917 годзе з усімі кааляцыйна-мешавіцкай, асераў і іншых сацыял-дэмакратаў.

Пачэсным і адкалым абавязкам тэатра з'яўляецца раскрыццё роляў Леніна і Сталіна ў барацьбе супраць ворагаў народа, за перамогу Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Рэпетыцыі спектакля «Кастрычнік» ідуць на сцэне. У пачатку чэрвеня закончыцца чарговая работа над усімі карцінамі. Рыхтуюцца дэкарацыі, касцюмы, грэмы, музычны афармленне спектакля.

«Шчасце паэта»

«У карчме» — так называецца адна з карцін другога спектакля: «Шчасце паэта». Рэпетыцыі праводзіць рэжысёр Ш. Суркоў. У карціне заняты Б. Платонаў (выканаўца ролі Янкі Купалы), Г. Глебаў,

У самадзейнага хараграфічнага калектыва Гомельскага Палаца культуры імя Леніна багаты і цікавы вопыт работы. З першых-жа гадоў свайго існавання калектыў вылучыўся ў лік лепшых самадзейных хараграфічных ансамбляў краіны. Арганізаваны ў 1936 годзе, ён хутка вырас з невялікага танцавальнага гуртка да ансамбля, які ў тым-жа годзе ўдзельнічаў ва Усесаюзнай фестывалі народнага танца. Яго работа атрымала станоўчую ацэнку майстроў савецкага хараграфічнага мастацтва. З таго часу калектыў неадразавава выступаў на ўсесаюзным і рэспубліканскіх аглядах мастацкай самадзейнасці. У 1938 годзе пры ансамблі быў створаны дзіцячы танцавальны калектыў хлопчыкаў — першы ў Саюзе, — які з вялікім поспехам удзельнічаў у дэкады беларускага мастацтва ў Маскве (1940 г.).

Адразу пасля вызвалення Гомеля ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў калектыў аднавіў сваю работу.

У 1945 годзе мы здолелі ажыццявіць тэматычную хараграфічную пастаноўку «Сустрача пераможцаў» і сюжэтную пастаноўку танца на беларускіх тэмах «Мядуліца».

З гэтымі пастаўкамі мы паспяхова ўдзельнічалі ва ўсесаюзным аглядзе мастацкай самадзейнасці 1947 года, а з «Мядуліцай» — у закліковым канцэрце на сцэне Вялікага тэатра.

На апошнім усесаюзным аглядзе мы выступілі з беларускімі народнымі танцамі «Лявоніха» і «Чарот». Да старых народных танцаў мы імкнуліся заўсёды падыходзіць творча, па-новаму. Захоўваючы гадоўныя рысы традыцыйнай формы, мы разам з тым імкнемся напоўніць іх новым зместам, даць вобраз савецкага чалавека, паказаць жыццё сённяшняй Беларусі. Зялёнда, што ў нашым выкананні «Лявоніхі» гэта нам у значнай ступені ўдалося.

Наш калектыў выхаваньня немаала здольных танцоўраў, і многія з іх з'яўляюцца ўдзельнікамі прафесійных ансамбляў.

Першая старонка.

Перадавы. — За шчасце дзяцей! ДА ДЭКАДЫ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА У МАСКВЕ.

Дзень у тэатры.

А. Рыбальчанка. — Наша новая праграма. У ленинградскіх выдавецтвах.

Другая старонка.

В. Вольскі. — Канфлікт — аснова драматургіі. Д. Фактаровіч. — Францыя змагаецца. Развіваець літаратурную крытыку.

Трэцяя старонка.

П. Валкадаеў. — Людзі будуляў Мінска. Да 70-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы.

Чвартая старонка.

М. Аламазаў. — Украдзенае маленства. Н. Тамашова. — Ансамблю патрэбна дапамога. Па старонках абласных і раённых газет. Ул. Алоўнікаў. — Таленавіты піяніст. Студэнцкія канцэрты.

Вячэрні спектаклі

Пабліная работа над трыма дэкаднымі творамі не спыняла выступленняў калектыва перад глядачом. Маладыя акторы ігралі ў Мінску спектакль «Прага застаецца маёй». У гэты вечар заслона ўзнялася і на сцэне Чэрвенскага раённага Дома культуры. Старэйшыя і заслужаныя майстры тэатра паказалі там сацыяльную камедыю Кандрата Крапіва «Хто смеяцца апошні».

Пераадолець недахопы

Суботні дзень выявіў і тое, што замінае калектыву тэатра працаваць яшчэ лепш. Адуваецца пэўная выязданасць паміж творчым калектывам і настановачнай часткай. Мастак Б. Волкаў затрымаваў прысьледу аскаў касцюмаў і грэмаў для спектакля «Кастрычнік». Цяжкі яшчэ не забяспечаны ўсімі неабходнымі матэрыяламі.

«Гора ад розуму»

У грэмырочным пакоі за невялікім сталікам сабралася група артыстаў. Рэжысёр І. Мазалеўскі выдзе з імі разбор вобразаў класічнай камедыі «Гора ад розуму». Чула і ўважліва, з уласцівым ёй педагогічным тактам, рэжысёр аналізуе дасціпны грэбадэўскі тэкт з маладымі актывамі І. Драздовай (Ліза), Ю. Галкіным (Малчалін), М. Смірновай (Соф'я), дапамагаючы ім глыбей успрыняць думкі аўтара.

У рэпетыцыях таксама ўдзельнічалі Б. Платонаў (Малчалін), І. Ждановіч (Ліза) і Б. Кудраўцаў (Чацкі).

У вытворчых цэхах

Багата клопатаў у вытворчых цэхах, дзе рыхтуюцца афармленне дэкадных спектакляў. Сталыя цэх абавязваўся закончыць свае работы па спектаклях «Кастрычнік» 20-га чэрвеня замест 25-га.

Дэкаратары заканчваюць роспіс «Фінляндскага вакзала».

У спектаклі «Кастрычнік» шмат дзевочых асоб і ўдзельнічаюць масавыя сцэны. У пашывачым цэху для іх шыюцца і падбіраюцца касцюмы.

Работчы і майстры вытворчых цэхаў жывуць адным імкненнем — як мага лепш аформіць дэкады спектакля на тэму аб перамозе Вялікага Кастрычніка.

Наша новая праграма

А. РЫБАЛЬЧАНКА, заслужаны дзеяч мастацтва БССР

Святочны карнавал у парку беларускага калгаса. Калгаснікі сустракаюць дарогі гасцей — прадстаўнікоў 16 брацкіх республік, а таксама воінаў Савецкай Арміі, якія ўдзельнічалі ў вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Пастаўка сімвалізуе непарыўную дружбу савецкіх народаў, магутнасць нашай Радзімы, мірную стваральную працу савецкіх людзей, барацьбу савецкіх людзей за мір ва ўсім свеце. Лейтэматы пастаноўкі — беларускія народныя танцы і танцы народаў СССР.

Але мы, работнікі самадзейнага мастацтва, не заўсёды можам рэалізаваць свае магчымасці без сур'ёзнай дапамогі з боку адпаведных арганізацый. Справа ў тым, што Камітэт па справах мастацтва і Саюз савецкіх кампазітараў БССР паспрабаваў не займацца народным хараграфічным мастацтвам. Танцавальны рэпертуар самадзейных калектываў вельмі абмежаваны. Асабліва гэта датычыцца сучаснага беларускага народнага танца.

У нас мала займаюцца запісамі, вивучэннем і распаўсюджваннем народных танцаў. Мы не маем зборнікаў беларускіх народных танцаў.

Мала працуюць у галіне танца і нашы кампазітары. Чаму, напрыклад, не стварыць беларускі балетны тэатр? Здаецца, таксама, што насам час і для стварэння на матэрыяле беларускага фальклора сюжэтнага аднаактавага балета.

Неабходна налазіць абмен вопытам паміж самадзейным хараграфічным калектывамі рэспублікі, а для гэтага трэба частей абіраць рэспубліканскія семінары кіраўнікоў калектываў. Усё гэта, безумоўна, спрыяла-б развіццю хараграфічнага мастацтва ў рэспубліцы.

У будучым наш калектыў маркуе працаваць над шырокім свайго рэпертуара. Мы ўжо знаёмымся з танцамі краін народнай дэмакратыі.

Гэтым летам спадзеся пабываць у Мінску і паказаць глядачу беларускай сталіцы свае новыя работы.

Гэтыя летам спадзеся пабываць у Мінску і паказаць глядачу беларускай сталіцы свае новыя работы.

Трэцяя старонка.

П. Валкадаеў. — Людзі будуляў Мінска. Да 70-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы.

Чвартая старонка.

М. Аламазаў. — Украдзенае маленства. Н. Тамашова. — Ансамблю патрэбна дапамога. Па старонках абласных і раённых газет. Ул. Алоўнікаў. — Таленавіты піяніст. Студэнцкія канцэрты.

У ленинградскіх выдавецтвах

Як і ў мінулыя гады, ленинградскія літаратары многа і плённа працуюць над перакладам на рускую мову лепшых твораў беларускай мастацкай прозы і паэзіі. Да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва, якая адбудзецца ў Маскве ў лістападзе гэтага года, ленинградскія выдавецтвы рыхтуюць да выдання на рускай мове рад кніг беларускіх пісьменнікаў. Ленинградскае аддзяленне Дзяржлітвыдавецтва выпусціць двухтомны збор твораў Янкі Купалы ў перакладзе маскоўскіх і ленинградскіх пісьменнікаў. Уступны артыкул да гэтага выдання напісаў лаўрат Сталінскай прэміі Я. Мазалеўкоў.

Апрача гэтага, Ленинградскае дзяржлітвыдавецтва выпускае аднатомны выбранны драматычных твораў двойчы лаўрата Сталінскай прэміі Кандрата Крапіва. У аднатомніку будуць апублікаваны п'есы «Партизаны» (пераклад А. Астроўскага), «Хто смеяцца апошні» (пераклад Е. Шварца), «Проба агнём» (пераклад Л. Ракоўскага), «З народнага» (пераклад П. Кабарэўскага і А. Астроўскага) і «Шчыц жаваранкі» (пераклад П. Кабарэўскага і В. Петушкова).

У ленинградскім аддзяленні выдавецтва «Маладая гвардыя» рыхтуюцца да выдання зборнік «Маладыя паэты Беларусі». У гэты зборнік уключаны вершы К. Кірэнькі, А. Валюгіна, М. Калачынскага, М. Аўрамыча, А. Русецкага, П. Прыходзькі, С. Дзяржы, А. Пысіна, Ул. Корбана, С. Гаўрусёва і другіх у перакладзе маскоўскіх і ленинградскіх паэтаў.

Другой кнігай, якая выкладаецца гэтым выдавецтвам, з'яўляецца раман Янкі Маўра «Паўстанне на Саардаме» («Амок») у перакладзе Л. Ракоўскага.

Гэтыя часопісы выдавецтва «Ленвыдат» у бліжэйшы час выпусціць у свет зборнік «Беларускія апавяданні», у якім будуць змешчаны апавяданні М. Лынькова, К. Чорнага, Э. Самуілавіча, І. Шамкіна, Я. Брыля, П. Пестрака, І. Гурскага, А. Кулакоўскага, Т. Хадкевіча, І. Мележа, П. Кавалёва і другіх празаікаў.

«Выбраныя вершы» Максіма Лужаніна — так называецца зборнік, які выдаецца Ленинградскім аддзяленнем «Савецкі пісьменнік». У кнігу ўключана паэма «Кладкі Градоўскага» і вершы, напісаныя паэтам у апошнія гады.

Гэтыя-ж выдавецтва выпусціць да дэкады кнігу выбранных вершаў Пімена Пашчанкі.

Ленинград.

Недаравальная абыякавасць

Праўленне Саюза савецкіх кампазітараў БССР зрабіла добры пачатак, налазіўшы абмеркаванне ў сваім клубе музычных твораў, над якімі кампазітары працуюць да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве.

На творчы сход, які адбыўся 28 мая, прышлі кампазітары, музыкантаў, выкладчыкі кансерваторыі. Яны сабраліся праслухаць новую оперу І. Цікоцкага «Дзяўчына з Палесся» і выказаць свае заўвагі аўтару.

Але неарганізаванасць, якая заўважалася на мінулых музычных «серадах», асабліва праявілася на гэтым сходзе.

Опера выканалася неахайна, без утэду канцэртмайстра-піяніста і сьпевакоў. Атрымалася так, што музыка оперы, яе змест так і не былі данесены да слухачоў. Нават прафесійнальны кампазітары з гэтай прычыны не маглі зрабіць аўтару ніводнай слушнага заўвагі.

Агульную думку прысутных выказаў мастак кіраўнік філармоніі В. Афанасьёў, які адзначыў недаравальную легкадумнасць ў падрыхтоўцы абмеркавання рэжысёрскага дэкаднага твора.

Здаўле і абьявасць да новай оперы дырэкцыі опернага тэатра, якая не вылучыла выканаўцаў на фартапіяна, сольных партыі і хораў.

Прадстаўнікі тэатра наогул не прысутнічалі на сходзе.

Людзі будоўляў Мінска

I. Кранаўшчык

Іван Шкрабнёў падмазаў механізмы, тужай завінціў гайкі на раме і па жалезнай дэсцы палез угару. З кабіны вежавга крана добра было відаць, як над Мінскам разгаралася зара. Спачатку яна нісмылімі праміямі кранула высокія стрэхі шматпавярховых дамоў, выркі заводскіх каміноў і дрэў, а потым, ахіліўшы паўнеба, шырока разлілася па гарадскіх вуліцах, пашчых і скверах.

Кранаўшчык высунуў чубатую блаву галаву праз акенца кабіны. Добра сустрэка раіць тут, на вышыні. Тут лёгка дыхаецца, як на высокай гары. Асоль відзець увесь горад, усе яго новабудоўлі...

Справа, на вуліцы Янгельска, узнікаюцца сцены ведаўрага — на ўвесь квартал — дома. А там, за ракой, на круглай плошчы вежавы кран распасцёр стралу над чацвертым паверхам. Здаецца ён нагадае ведаўраў птушку з даўжэнай дэбай.

Кранаўшчык доўга пазірае з-пад рукі, жмурачыся ад яркага сонца. Ён намагаецца разгледзець праз зыбку ранішняю дымку далёкі кран. Прыкмеціўшы на пераплётах вежы чалавечую фігуру, Шкрабнёў усміхаецца: «Не спіцца яму. Мацаванні правярае. А я чабо, Давыд Нікалавіч, апаздаў! Мая машына ўжо можа пачынаць працу».

Тыдзень шэць таму назад Шкрабнёў выклікаў на сацыялістычнае саборніцтва кранаўшчыка Віткоўскага. Цяпер кожны дзень Шкрабнёў з хваляваннем узнікаецца на кран. Для гэтага ёсць прычына: Віткоўскі — справітыкаваны кранаўшчык. Ён працуе машыністам вежавга крана з 1947 года. Віткоўскі даўно ўжо авалоўдаў хітрай машынай.

Калі Шкрабнёў абвясціў на сходзе, што выклікае на саборніцтва кранаўшчыка Віткоўскага, у адказ пачуліся галасы:

— Не пад сілу табе!
— Віткоўскі на двэсце грузаў за змену падмае!
— Ён Совецкую вуліцу забудоўваў. На будаўніцтве ўнівермага праславіўся...
Да стала падыйшоў праба Брудно, і адразу ўсе прыціхлі.

— Слабага суперніка перамагчы — не хітрая справа, — сказаў ён. — А вось калі імператца сілаю з такім, як Віткоўскі... Вядома, Шкрабнёву горада будзе... Чалавек толькі другі месяц працуе на кране.

Пасля сходу праба ўзяў за плячо механізатара.

— Правільна робіш, Іван! — сказаў ён. — Ты — камуніст. Ты першым павінен шукаць новае...

Лёгка сказаць — «новае». Але не так лёгка знайсці яго... На курсах Іван Шкрабнёў быў выдатнікам; машыну вывучыў добра. Надронна ён працуе і на кране. Зменную норму выконвае. Прадугледжана норма за змену падыць сто шэць, а ён сто дзесяць грузаў падмае. Але як прымусяць гэтую разумную машыну падмаць па двэсце, па трыста грузаў за змену?

Унізе, на будаўнічай пляцоўцы, пачуліся галасы дзятчат. Кі кантэйнеру сабраўся брыгада Марыі Паддубнай. Дзятчаты аб чымсьці жвава размаўлялі паміж сабой. На рыштванні ўнімаўся камешчык

кі. Выціраючы рукі, Шкрабнёў крыкнуў дзятчынам:

— Куды груза?
— Цягу на левы вугал! — пачуўся адказ.

Дзятчаты падпалі на крук кантэйнера, і стагавы трос узяў у паветра жалезныя клеткі з цэглай.

— Трымайся, Іван! — папярэдзіла Паддубная. — Да нас Філіпаў прышоў... Машыніст заўважыў на рыштваннях камешчыка-скарасніка Анфіла Кандратавіча Філіпава. Кранаўшчык пазнаў яго адразу, хоць і сустрэўся з ім толькі адзін раз — на будаўніцтве чатырохпавярховага дамоў на вуліцы Максіма Горкага. Цяпер скарасніка перавалі сюды, на будаўніцтва школы. «Вось чаму на левы вугал цягу ў першую чаргу», — палумаў Шкрабнёў, апускаючы кантэйнерны вал «спіцёркай» Філіпава.

Многа добрага даваўся Івану пачуць пра камешчыка Філіпава. Ён з 1949 года працуе «спіцёркай» на метале Шпаўлюгіна. Нямаюць пабудавана школа, дамоў і другіх будынкаў у Мінску. Амаць у кожным з іх ёсць цаганіны, накладзеныя яго рукамі. За гэтыя гады ён дасканава авалоўдаў метадом маскоўскага камешчыка-наватара. Філіпаў замест адной тысячы ўкладвае за змену па воесім і па дзесяць тысяч цаганінаў. У яго «спіцёрка» выштыныя падручкі. Ён праішоў з імі па рыштваннях усіх сталічных новабудоўляў.

— Бетон! — махнуў рукою дзятчына. — Не паспее машыніст падняць бункер з бетонным замесам, а электраваршчыкі ўжо крычалі:

— Балкі ў левы пад'езд!
— Вежавы кран бесьперапынна рухаўся па райках назад і наперад, цягнучы за сабою на пяску электрычныя кабелі. Страла наварочвалася то налева, то направа, пахонліваючы з замлі сваім жалезным крукам грузаў. Без шапкі, з расшпіненым каўняром, кранаўшчык стаў у кабіне, трымаючы рукамі за кантролеры. Ён наварочваў руль паўдзёму грузу — і трос цягнуў кантэйнерны ўгару... Рука кранаўшчыка кілаўся на руль перасоўвання крана, і ўвесь вежавы кран рухаўся па райках да сцяны.

А дзятчына ўсё прыспешваў:

— Цягу давай!
— Бетон!
Кранаўшчык не паспяваў наварочваць стралу. А тут, як на зло, дзятчаты мітусіліся, рабілі многа лішня, непатрэбных рухаў. Выкладзеная для кантэйнера квадратныя пірамідаю цэгла развальвалася. Марыя Паддубная нервалалася, напранака дзятчат за непаваротлівасць. Шкрабнёў то ўнімаў жалезныя клеткі над галавамі дзятчат, то апускаў іх у рукі. Але кантэйнеры ў руках дзятчат перакошаліся. Кранаўшчык не выцпеў і,

высунуўшы з кабіны галаву, крыкнуў:

— Адаціце кантэйнеры!
— Адаціце кантэйнеры!
— Ты ў мяне за пяць рабочых гадзін дваццаць сем хвілін украў! За гэты час я мог-бы дзве «варсты» прагнаць...
— Мы вінаватыя, — заступілася за кранаўшчыка Паддубная. — Тры разы развальвалася кладкі...
— Дарэмна ты за мяне заступаешся, — сказаў машыніст. — Я сам незадаволены сваёй сённяшняй работай.
— Колькі ты грузаў падняў да абеду? — запыталася Марыя.

— Шэсцьдзесят.
— Чаго-ж ты ішча хочаш? Пасля абеду — ішча шэсцьдзесят. Вось табе і сто дваццаць. А зменная норма твая — сто дзесяць.
— Хіба мы змагаемся толькі за зменную норму? — строга запытаў кранаўшчык. — Ты забываеш, што нашы людзі ў лік пачынаюць трыццаць і пяцьдзесят чацвертага гадзю працуюць! Хто-ж піцідгодку ў чатыры гадзі выконваць будзе, калі ўсе будуць працаваць так, як мы з табой?

У тую ноч Шкрабнёў доўга не мог заснуць. Неспакойна было ў яго на думу. «Быў ты, Іван, добрым крөөвельшчыкам, а цяпер стаў дрэнным механізатарам», — горка жартаваў над сабой Шкрабнёў.

Міжволі ўспаміналася ранейшая работа. У школе ФЭН Шкрабнёў набыў спецыяльнасць крөөвельшчыка. У памяці ўсплываў ўсё падрабязнасці тых дзён. Вось ён бачыць сабе з драўляным малатком у руцэ на кроках шасціпавярховага дома. Шуміць над галавой вясновы вецер. Грымаць лісты блах. А ён, Іван, цэлы дзень арудае малатком. Па дзве і па тры нормы выконваў комсамолец за змену.

Але яго захапілі варштаты, машыны, сакрыты тэхнікі. Комсамолец прышоў у кантору кіраўніцтва механізацыяй, у прафісійнае ўзрэдэ вучнем-слесарам. Хутка ён і тут паказаў сабе. За кароткі час авалоўдаў слесарнай справай. Ён наслалі на самастойную працу. Так пачалася яго прафесійнае слесара-мантажніка па ўстаноўцы будаўнічых механізмаў. Тут ён перажыў самы радасны дзень у сваім жыцці — яго прынялі ў партыю.

Іван прышоў да начальніка кіраўніцтва

— Хачу працаваць на вежавым кране, — сказаў ён начальніку. — Пашліце мяне на курсы.
... Час ужо даўно пераваліў за поўнач, а Шкрабнёў усё ішча не спаў, думаў пра сваю новую прафесію. Ён прылімаўшы выпрабодку кожнага дня, і ў душу закрадвалася сумненне.
«Можа дарэмна я пайшоў працаваць на кран, — палумаў Іван. — Можа больш карысці было-б з мяне, каб застаўся крөөвельшчыкам?»
Ён устаў з пасцелі, уключыў святло. Рука на звычцы пацягнулася за папяроей.
— Не, — сказаў ён сам сабе, — толькі не адступіць перад цяжкасцімі.
...
Раніцою, калі ішча нішто не парумала цішыню на будаўнічай пляцоўцы, ён падняўся ў кабіну вежавга крана. Пакуль ішча не прышлі рабочыя, ён рашыў праверыць свае разлікі.
Механізатар паглядзеў на гадзіннік і падыйшоў да кантролераў. Кранаў руль перасоўвання крана — і машына пакацілася па райках, наварочваў руль наварочваць стралу — яна пачала апісваць паўкруг над будоўляй. Кранаўшчык уключыў трэці руль — зашпалілі тросы. Парожнія кантэйнерны пачалі ўнімацца ўгару. Калі ўзрэдэ груз быў дастаўлены на месца, машыніст уключыў зваротны ход. Зноў адначасова з паваротам крана рухалася страла і апускаўся трос. Так Шкрабнёў прапрабіў некалькі разоў. «Зусім проста. Чаму я раней не мог дадумацца да гэтага?» — прамовіў сам сабе кранаўшчык.
Да гэтага дня Іван Шкрабнёў падаваў груз так: спачатку перасоўваў кран, потым наварочваў стралу і падмаў або апускаў трос. На гэта траба было многа часу, а цяпер выходзіць, што ўсё тры кантролеры можна ўключыць адначасова. Час, патрэбны для пад'ёму грузаў, скарачаецца амаль у два разы. «Цяпер патрэбна толькі троніроўка», — вырашыў Шкрабнёў і пасунуў кран уперад.

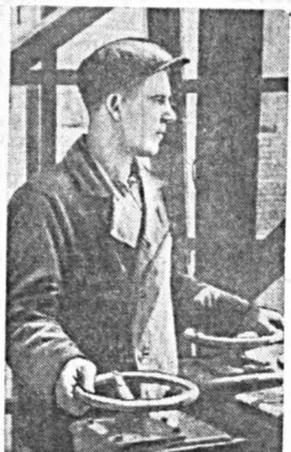
— Што гэта ты, Іван, парожнія кантэйнерны ганяеш ўзад-ўперад? — пачуўся знізу голас дзятчына.

Кранаўшчык спыніў машыну, вышаў з кабіны на мосцік і, шырока ўсміхаючыся, сказаў:

— Знайшоў дадатковыя грузы!..

Радасны і ўбуджаны, кранаўшчык вяртаўся дадому пасля рабочага дня. І што асабліва было даўным — ён не адчуваў звычайнай стомленасці, якая бывае пад канец змены. На думу было светла і весела, як у вялікае свята. Шкрабнёў паглядзеў на яркае перадвечэрняе сонца, на сады ў белай кветцы і заспяваў.

— Што гэта ты, Іван, вясёлы такі сёння? — пачуў ён за сабою знаёмы голас.
— Механізатар наварочваў і — тварам да твару — сустраўся з Віткоўскім.
— Сто шэсцьдзесят сем грузаў падняў я сёння! — сказаў Шкрабнёў, забыўшыся прывітанням.

Іван Шкрабнёў, кранаўшчык.

Да 70-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы

У ГАРADСКІХ І СЕЛЬСКІХ ЛЕКТОРЬІЯХ

Беларускае рэспубліканскае Таварыства па распаўсюджванню налітычных і навуковых ведаў да 70-годдзя з дня нараджэння і 10-годдзя з дня смерці Янкі Купалы, арганізавала ў гарадскіх і сельскіх лекторыях

чытанне лекцый аб жыццёвым і творчым шляху паэта. Падрыхтаваны да друку брашура В. Івашына аб жыцці і творчасці Янкі Купалы.

ПЕРАКЛАДЫ НА ЛІТОВСКУЮ МОВУ

Саюз савецкіх пісьменнікаў Літвы распрацаваў мерапрыемства па ўшанаванні памяці Янкі Купалы. Намечана правесці вечар, прысвечаны паэту. У друкаваных органах Саюза будуць змешчаны артыкулы аб жыццёвым і творчым шляху Янкі Купалы. Падрыхтаваны да друку зборнік выбранных твораў паэта ў перакладах А. Вені...

НА РАДЗІМЕ ПАЭТА

У дні сямідзесяцігоддзя з дня нараджэння Янкі Купалы ў Вязынцы адбудзецца вечар памяці паэта. З каласнікамі сустрэўца беларускія пісьменнікі і артысты гэтага імя Янкі Купалы, якія працягваюць творы, прысвечаныя паэту, а таксама творы Я. Купалы. Вучні і піонеры школы імя Я. Купалы пажажуч каласнікам сваю самадзейнасць. Сіламі супрацоўнікаў музея Янкі Купалы рыхтуецца для калгаса ілюстраваная выстаўка, прысвечаная поспехам калгаснага будаўніцтва.

ПАДАРОЖЖА ПА КУПАЛАЎСКІХ МЕСЦАХ

Пасля заканчэння экзаменаў у школах музея Янкі Купалы разам з Мінскім Палацам піонэраў арганізуюць падарожжа па купалаўскіх месцах. Паводле распрацаванага маршрута вучні наведаюць Сеньвіцу, Беларучы, Вязынку.

Вучэбна-педагагічнае выдавецтва БССР выпускае масавым тыражом каларыраваны партрэт Янкі Купалы. Музеём падрыхтаваны да друку тэматычны плакат «Янка Купала ў дні Вялікай Айчыннай вайны».

ДАКЛАДЫ ДЛЯ РАБОЧЫХ

Дзейная падрыхтоўка да 70-годдзя з дня нараджэння народнага паэта БССР Янкі Купалы разгорнута на буйнейшым прадпрыемстве Гомельшчыны — заводзе сельскагаспадарчага машынабудавання імя Кагановіча. Цяпер заводскія літаратурныя групы пры рэдакцыі шматтыражнай газеты «Голас стэханаўца» рыхтуюць даклады аб жыцці і творчасці паэта, з якімі яны вы-

ступіць у чырвоных кутках цэху перадавачымі, інжынерна-тэхнічнымі работнікамі і служачымі.

Работнікі заводскай бібліятэкі прыступілі да арганізацыі выстаўкі твораў паэта. У інструментальным цэху будзе зроблены фотамонтаж «Народны паэт БССР Янка Купала».

САМАДЗЕЙНАСЦІ

У хаше-чытальні падрыхтавана выстаўка твораў паэта, у спецыяльнай вітрыне выставлены фатаграфіі і копіі з карцін, якія паказваюць жыццёвы шлях паэта.

Для членаў калгаса імя Сьвядлова будзе прагматычны даклад аб жыцці і дзейнасці Янкі Купалы. Удзельнікі гуртка мастацкай самадзейнасці прадэклямуць вершы паэта, пажажуч пастаноўку п'есы «Прымакі».

У БІБЛІЯТЭЦЫ ІМЯ ПАЭТА

У студзень гэтага года ў Мінску на рагу вуліц Карла Маркса і Валадарскага ў новым шматпавярховым доме створана бібліятэка, якой прысвоена імя народнага паэта Беларусі Янкі Купалы.

Прайшоў ўсяго пяць месяцаў, як пачала працаваць гэтая бібліятэка, а яна ўжо залучыла вялікую павалу сярод чытачоў сталіцы. Аб гэтым сведчыць той факт, што зараз у бібліятэцы налічваецца 2340 сталых чытачоў.

У гэтыя дні работнікі бібліятэкі і актыўны чытачы рыхтуюцца шырока адзначыць 70-годдзе з дня нараджэння і 10-годдзе з дня смерці народнага паэта Беларусі.

Будзе праведзены літаратурны вечар, прысвечаны народнаму п'есніру. У вечары прымуць удзел пісьменнікі, дзеячы мастацтва.

Для прадпрыемстваў горада камплектуецца некалькі бібліятэка-перасоак з твораў паэта, а таксама падбіраецца літаратура і часопісы аб Янку Купале на мовах народаў СССР.

Ва ўстановах і на прадпрыемствах горада работнікі бібліятэкі разам з актывам чытачоў рыхтуюць купалаўскія літаратурна-мастацкія вечары.

ВЫСТАўКА КНІГ

Школьная бібліятэка арганізоўвае выстаўку кніг народнага паэта, тэматычную фотавітрыну аб яго жыццёвым і літаратурным шляху. Усе класы наведлі літаратурны музей Янкі Купалы. 17 і 18 чэрвеня намячаецца паездка на радзіму Купалы — у Вязынку (Радзівіцкі раён).

як толькі непаразуменне высветлілася. Назначнасць дэарэня не дае матчысцы правіцца характарам дзятчых адзе, ператвараючы п'есу ў беспераметны жарт.

Найбольш яркім узорам бесканфіліктнай драматургіі з усімі яе заганамі з'яўляецца п'еса Горцава і Паслядніча «Кветка Цянь-Шаня».

Твор гэты, як і «Прамень будучыні» і многія іншыя нашы п'есы, прысвечаны сучаснай, важнай у беларускіх умовах тэме. Але больш паказваць сучаснае жыццё ў розных яго прапях, паказаць імяніце ўнікнуты сур'ёзны жыццёвы канфілікт, а таксама і найменне будаўнічага драматычнага твору штурхала аўтараў на шлях павярхоўнага, механічнага штатму. У п'есе няма ні сюжэту, ні канфіліктаў, ні сутычак, ні супярэчнасцей. Размовы ўсіх пераназіў носіць рытарычны, дэкарацыйны характар. Станоўчыя героі кожным сваім словам і рухам стараюцца дзвэць гледзчу, што яны людзі ідэальныя, бездарныя на ўсіх адносінах. Толькі Шумяга, загадчык сельскагаспадарчага адрэса райвыканкома, увесь час не можа зразумець карысці і патрэбнасці кок-сагнзу, у той час, як у гэтым не сумняваецца ніхто з радавых калгаснікаў. Кожная фраза, якую ён вымаўляе, кожная найдрабнейшая дэталё яго паводзіна мае на мэце падкрэсліць, што ён шкурнік і палхлівец. Уводзячы ў п'есу Шумягу, аўтары вядоўча меркавалі яго выкарыстанне для стварэння канфілікту, але не рашыліся на гэта ці не здолелі. Намечанаму канфілікту яны не далі развіцця, зналі яго ў самым пачатку, і Шумяга застаўся ў п'есе непатрэбным баластам. Знікае ён з п'есы гэтак-жа непрыкметна, як і з'явіўся. У яго няма ніякіх сюжэтных функцый. Ён і не рухае наперад развіццё дзеі і не тармозіць яе. Калі выкінуць яго з п'есы зусім, абсалютна нічога ў ёй не зменіцца, усё застаецца на сваім месцы.

Механічнасць і ўмоўнасць ў паказе жывых людзей выразае праявілася ў вобrade калгасніка Мякоты. У пачатку п'есы ён гультай і сімулянт. Потым гультайства яго раптам знікае, ён робіцца сумленным праўдніком. Прычыны гультайства Мякоты, таксама як і прычыны яго выпраўлення, у п'есе нічым не абгрунта-

ваны. Між іншым, у апошняй карціне ён з'яўляецца на сцэну з вялікай трубой праз плячо, як актывіст ўдзельнік калгаснага самадзейнага аркестра. Можна напамінаць, што і Пацыйкайкі, «памочнік намесніка калгаснага рахункавода», які выконвае аналагічныя функцыі абібока і гультай у п'есе «Прамень будучыні», нап'санай значна раней, таксама ў апошнім акце з'яўляецца на сцэну, паводле аўтарскага рэмаркі, «з вялікай меднай трубой праз плячо» як удзельнік калгаснага аркестра.

У п'есах такога роду спробы ўдзіснуць усю разнастайнасць жыцця ў вузкіх рамках адной сцэны прыводзіць да зманявання, заштоўвання супярэчнасцей. Такія п'есы не могуць даць правільнага ўяўлення аб жыцці савецкіх людзей. Іны нічога не гавораць ні думкамі, ні пачуццямі гледача, не натхняюць і не ўзбуряюць яго на пераадоленне цяжкасцей і пераход на шляху да камунізму.

Вялікая сіла ўздзеяння рускай і савецкай драматычнай класікі, таксама як і лепшых твораў савецкай драматургіі, заключаецца ў тым, што ў аснову гэтых твораў пакладзены востры і актуальны канфілікт, смела адлюстраванне жыццёвых супярэчнасцей. Аб гэтым сведчыць і вопыт беларускай драматургіі, якая мае ў сваім актыве такую драматычна напружаную п'есу з сучаснага жыцця, пабудаваную на вострым і жыццёвым канфілікце, як «Пагібель воўка» Эдуарда Самуіленка. Успомнім, якія жывыя, моцныя людзі з ярка выяўленымі індывідуальнасцямі дзейнічаюць у гэтай рэалістычнай драме. Толькі ў сутычках, у вострых канфіліктах, раскрываюцца чалавечыя характары.

П'есы, у якіх захоўваецца праўда характараў, жыццё доўга. Можна спасылацца на п'есу Янкі Купалы «Паўлічка». Нап'саная яна ў 1912 годзе, але глядзя любіць яе і сёння. Яна ідзе не толькі ў прафесійныя тэатры, але і на сцэне шматлікіх самадзейных гурткоў. Можна прыгадаць і другія беларускія п'есы, пабудаваныя на жыццёвых канфіліктах, арганічна блізкія да народнага жыцця, да вытокаў народнага мастацтва. Такія п'есы на працягу дзесяткаў год карыстаюцца на сцэне наземным поспехам.

Побач з пытаннем аб канфілікце, як ас-

нове драматычнага твора, у артыкуле «Праўды» ўзнікаецца і другое важнае пытанне — аб неабходнасці ўсебаковага вобразнага паказу савецкага чалавека на ўсім багаці яго духоўнага свету.

У многіх п'есах неправернае месца адводзіцца паказу тэхнікі. У іх шмат гаворкі аб саборніцтве, аб выкананні вытворчых планаў і надзвычай мала паказваюцца людзі ў быцц, іх культура, духоўны свет. Савецкія людзі паказваюцца ў такіх п'есах аднабакова, толькі ў плане іх вытворчай дзейнасці, іх вузка прафесійных інтарэсаў.

Гэты недахоп цалкам уздаўся п'есе «Кветка Цянь-Шаня». Ад першай да апошняй старонкі п'есы ўсе персанажы гавораць выключна на вытворчы тэмы. У гэтай п'есе «сыма часу нават насцелена прагледзець», — прызначаецца адна з дзятчых асоб — Палашка. Усе думкі і помслы іх заняты толькі кок-сагнзам. Усе іх размовы прысвечаны толькі тэхнічным пытанням, звязаным з аграрна-тэхнічнай гэтай раслінаю. Дыялогі іх напоўнены лічбамі і разлікамі. З размовы героя і героіні ў час, калі высветляюцца іх асабістыя ўзаемаадносіны, мы дэарэаваем, напрыклад, што шырыня ў мікрадзях машыны для выбаркі кок-сагнзу павінна быць у 60 см над кутом у 90 градусаў і г. д. Тэхнічныя дэталі, такім чынам, высветлены, а жывыя людзям па сутнасці няма.

Такі аднабаковы паказ, паказ толькі вытворча-тэхнічнай дзейнасці герояў, як піша «Праўда», з'яўляецца вынікам спрошчанага ўяўлення аб сацыялістычным рэалізме.

Персанажы многіх твораў сучаснай драматургіі не індывідуалізаваны, падобны адзін да другога. Шмат хто з драматургаў забываецца на тое, што эстэтыка сацыялістычнага рэалізма патрабуе глыбокай і праўдывай індывідуалізацыі герояў мастацкага твора.

Савецкаму гледачу непатрэбны ўмоўныя схемы і штатмы. Ён хоча бачыць на сцэне жывых, рэальных людзей, адчуць у тэатральных спектаклях сапраўдныя подыхы жыцця, атрымаць адказ на пытанні, якія яго хваляюць.

Прыкладам заканамернасці канфілікту між новым і старым у драматычным творе на сучасную тэму з савецкага жыцця

можа з'явіцца п'еса К. Крапівы «Паюць жаваранкі». Паспех гэтай п'есы, адначасна і Сталінскай прэміяй, заключаецца ў жывых і пераканальных вобразах, у якіх ўвасоблена аўтарам перадавая ідэя, у актывнасці і жыццёваці канфілікту. Немалое значэнне мае тут і дасканала драматычна пабудова твора. Героі п'есы не схемы, а жывыя, рэальныя людзі. Праз гэтыя вобразы выразае раскрыта ідэя твора.

П'есу «Паюць жаваранкі» можна лічыць найбольш значнай з'явай у беларускай драматургіі за апошнія два гады.

«Тэорыя» бесканфіліктнасці прывяла да поўнага занявання сатырычнага жанру. За апошнія некалькі год у нас не з'явілася ніводнага новага сатырычнага твора, а патрэба ў такіх творах адчуваецца вялікая.

Сатырычныя п'есы, якія выкрывалі-б адмоўныя з'явы і перашкоды ў нашым жыцці, і тым рашчывалі-б савецкім людзям шлях да камунізму, могуць прынесці вялікую карысць.

У беларускай драматургіі ёсць станоўчы вопыт у галіне стварэння сатырычнай камедыі. Успомнім, якім поспехам карыстаўся ў гледача, ды і зараз ішча карыстаецца, сатырычныя камедыі Крапівы «Хто смяецца апошні».

Адным з недахопаў беларускай драматургіі за апошні час з'яўляецца тэматычная аднастайнасць. Дзея ўсіх беларускіх п'ес з сучаснага савецкага жыцця, я наставалены, так і не пастаўленыя тэатрамі, як удалы, так і не ўдалы, адбываюцца толькі ў калгасе.

Зусім адсутнічаюць да апошняга часу п'есы на індустрыяльную тэматыку. Між тым, у нашай рэспубліцы з кожным годам пашырэння будаўніцтва буйных прамысловых прадпрыемстваў, расце рабочы клас. Беларуская прамысловасць выпускае свае аўтамабілі, трактары, складаны апаратуры. Прадсе індустрыялізацыі не знайшоў ішча свайго адлюстравання ў творах нашай драматургіі. Няма п'ес і з жыцця інтэлігенцыі ў пасляваенны перыяд.

Патрэбна нам не толькі тэматычная, але і жанравая разнастайнасць: драмы, трагедыі і камедыі як сатырычныя, так і

лірычныя. «Алазанская даліна» з'яўляецца першай спробай у жанры лірычнай камедыі.

У часопісе «Тэатр» (№ 1, 1951 г.) апублікаваны рэдакцыйны артыкул пад назвай «Кніжная драматургія». У гэтым артыкуле справядліва сказана, што за апошнія гады ў часопісе «Полымя», у зборніках і асобнымі кніжкамі надрукавана дзвэццаць шэсць п'ес беларускіх драматургаў, а ўбачылі святло рампы толькі некалькі з іх. У чым-жа справа? — пытаецца часопіс і сам дае на гэта адказ: «Даволі хадзі-б перагарнуць старонкі большасці апублікаваных п'ес, каб пераканацца ў тым, што аўтары нават і не спрабавалі прыстасаваць іх да ўмоў сцэны. Перш за ўсё надрукаваныя п'есы, як правіла, надзвычай вялікія па памеру... яны наогул надзвычай далёкія ад патрабаванняў сцэны. Найўнасць такой «кніжнай драматургіі» часопіс «Тэатр» тамачыць адсутнасцю сталых і арганічных сувязей драматургаў з тэатрамі і слабецю разжыбэрскіх кадраў рэспублікі.

«Тэатры», — сказала ў артыкуле, — адчуваюць і — не беспаспяхова — беларускія драматургаў пісаць п'есы для сцэны».

Сапраўды, у нашых тэатрах (гэта адносіцца галоўным чынам да кіраўніцтва тэатра імя Янкі Купалы) і ў Камітэце па справах мастацтва наглядзецца праммерна аспірожны падыход да арыгінальнага твора драматургіі. Існуе тэндэнцыя ставіць тыя п'есы, якія былі наставлены ў Маскве і выклікалі станоўчыя рэагункі ў прэсе. Заўважаецца імкненне адсуць ад сябе канкрэтнае рашэнне па твору, перадаць яго на разгляд вышэйшай інстанцыі. Зусім не лічыць патрэбным клясаціца аб арыгінальным рэпертуары абласных тэатраў. Але справа не толькі ў тэатрах і ўстановах мастацтва. Тут паўстае пытанне і аб павышэнні майстэрства драматургаў. Добрая, удалая п'еса, калі яна аднавае тэматычным запатрабаванам, абавязкова будзе пастаўлена. Прыкладом могуць служыць п'есы К. Крапівы. Наставлены і такія п'есы, як «Канстанцін Заслонаў»

А. Маўзона, «Гэта было ў Мінску» А. Кучара, «Цэнтральны ход» і «Алазанская даліна» К. Губарэвіча і І. Дорскага, «Шэнь нашых сэрцаў» і «Калі зацітаюць сады» В. Палескага, «На досвітку» А. Макайка. А ёсць і такія п'есы, якім не дапамагі ні добрыя намеры аўтараў, ні актывнасць тэмы, ні дачаснае апублікаванне ў друку, ні баскычны перааробі і кансультатыі з боку тэатральных спецыялістаў. Значыць, ім нехпаала тако якаснага мінімуму, без якога неляга ажыццявіць пастаноўку п'есы на сцэне. Ім нехпаала майстэрства.

Прад'яўляючы справядлівыя патрабаванні тэатрам і Камітэту па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, мы павінны прад'явіць не менш справядлівыя патрабаванні на лініі павышэння майстэрства і самі сабе.

Здраецца часам, што асобныя драматургі, пішучы п'есу, бескалотна адносяцца да сцэнічнай якасці свайго твора. Такі драматург думае, што даволі добрай задуму і актуальнай тэмы, а ўсё астатняе не мае значэння. Такі погляд памылковы. Толькі та п'еса можа рэалізаваць поспех, аўтар якога здолеў увасобіць добрую і высокую ідэю ў дасканалую форму, аднаведна высокую па сваёму майстэрству. Асоль вынікае неабходнасць штодзённай настойнай вучобы. Драматургі павінны арганічна засвоіць марксісцка-ленінскую тэорыю, глыбей вывучыць жыццё, безупынна авалоўдаць майстэрствам, уласканальваць сваё прафесійнае ўмельства.

Неабходна, каб пісьменнікі, якія працуюць у галіне драматургіі — найбольш складанага жанру літаратуры — адлюстравалі ў сваіх п'есах нашу рэалізацыю ў жывых і пераканальных, высокамастацкіх вобразах, па ўсёй яе разнастайнасці, каб яны смела выкрывалі адмоўныя бакі жыцця, не боючыся жыццёвых супярэчнасцей і канфіліктаў, каб яны паказвалі савецкага чалавека, будаўніча камунізма, на ўсім багаці яго духоўнага абыччя. Да вырашання гэтай вялікай і важнай задчы павінны быць накіраваны ўсе нашы намаганні. Гэтага чакае ад драматургаў і работнікаў тэатра савецкі народ. Да гэтага заклікае нас партыя.

У цэнтры Варшавы сіламі і сродкамі Савецкага Саюза будзе пабудаваны высотны будынак Палаца культуры і навукі. Згодна праекту агульнага памер будынка складае 800 тысяч кубічных метраў. Вышыня будынка разам са шпілем — 220 метраў. У 1955 годзе ў гэтым будынку будзе перададзены польскаму народу.

Высотны будынак у Варшаве ствараецца па праекце архітэктараў — правадзейнага члена Акадэміі архітэктуры СССР Л. В. Руднева, членаў-карэспандэнтаў Акадэміі архітэктуры СССР А. П. Веліканова, А. Ф. Хравава, І. Е. Рожына і В. Н. Насонава.

На здымку: макет Палаца культуры і навукі ў Варшаве.

Фота Н. Граноўскага (Фотакроніка ТАСС).

Ансамблю патрэбна дапамога

Калектыву Маладзечанскага абласнога ансамбля песні і танца карыстаецца заслужанай павагай не толькі ў нашай рэспубліцы — яго ведаюць на Украіне і ў Літве.

У рэпертуары ансамбля — песні аб правадзіках і арганізатарх большызійскай партыі Леніне і Сталіне, аб міры і вядзінках будоўлях камунізма, аб шчаслівым калгасным жыццём і слаўных героях — беларускіх партызанах. У рэпертуары таксама многа рускіх і украінскіх народных песень, персідзкіх кампазіцый краін народнай дэмакратыі.

Аднак незразумела, чаму кіраўніцтва ансамбля не ўзбагачае рэпертуар лепшымі творами беларускай музыкі. У рэпертуары пераважаюць беларускія народныя песні дэкадэнтскага перыяду («Пайду я ў каморачку», «Ой, дзіцяці тусі з броду» і іншыя). У апрацоўцы П. Падаквырава, «На двары дожджык» і апрацоўцы Коласава і інш. Зусім няма твораў беларускіх кампазітараў, прысвечаных барацьбе за мір, а таксама лепшых песень самадзейных кампазітараў.

Не толькі выбар, але і характар выканання беларускіх народных песень пакідае жадаць многа лепшага. Манернасць і вы-

чварнасць заспяваюць усё прыгожае, што ёсць у гэтых песнях. Пераважна-ж большасць песень ансамблем выконваецца даволі ўдала. Адчуваецца чыстая інтанацыя, чоткі рытм, выразнасць спявання. У гэтым не маляе заслуга хормайстра Кубаеўскага. Харавая група ансамбля за апошнія гады папоўнілася маладымі і здольнымі выканаўцамі (Купрыякава, Царэнка і другія).

Добра спяваюць салісты хора Гвозд (гонар) і выпускніца Самельскага музычнага вучылішча Шаўрук.

У разнастайным рэпертуары танцавальнай групы ансамбля — рускія жартоўныя танцы «На гуляішчы», беларускі танец «Юрчэчка», малдаўскі танец «Юла», гучульскі танец «Гудулка», карцінка з партызанскага жыцця «Супрацоўніцтва», жартоўны беларускі танец «Супернікі», беларуская танцавальная сюіта «Вечарынка ў калгасе», украінскі танец «Гайак».

Значна дапамог танцавальнай групе ансамбля заслужаны артыст БССР С. Дрэчын. З часу сваёй арганізацыі калектыву даў ужо каля двух тысяч канцэртаў, абслугоўваўшы не толькі абласныя і раённыя цэнтры, але і многія калгасы рэспублікі.

У ліпені—кастрычніку 1951 года ансамбль

з поспехам выступаў па Украіне, а ў студзені гэтага года ён гастраліраваў у Вільнюсе, Каўнасе, Клайпедзе, Шаўляй.

За некалькі год работы ансамбль даказаў сваю жыццездольнасць. Але здаўнае абмяжыванне абласных кіруючых арганізацый да лёсу калектыва. З часу перабазіроўкі з Ашмян у Маладзечна ў 1949 годзе ў ансамбля няма элементарных умоў для нармальнай творчай працы. Ён не мае сваёй базы і знаходзіць часова прытулак то ў раённым Доме культуры, то ў клубе чыгуначнікаў, то ў музычнай школе.

Гэта з'яўляецца прычынай зрыву графіка падрыхтоўкі і здыч новых канцэртных праграм, існуючых творчага складу.

Неабходна сур'езна падумаць аб базе для ансамбля, аб укамплектаванні яго кваліфікаванымі выканаўцамі (вакалістамі, танцорамі, баяністамі) з ліку моладзі, якая заканчвае беларускія музычныя навучальныя ўстановы.

Пры сур'езнай дапамозе абласных кіруючых арганізацый і Камітэта па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР здольны калектыву даб'ецца яшчэ больш значных поспехаў.

Н. ТАМАШОВА.

Студэнцкія канцэрты

Таленавіты піяніст

У Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі нядаўна адбыўся канцэрт студэнта ІВ курса піяніста Ігара Паліводы.

Малады піяніст парадаваў слухачоў добрым выкананнем складаных фартэпійных твораў. Сур'езная, удумлівая работа над кожным творам, імкненне раскрыць аўтарскі замысел і перадаць яго слухачу з найбольшай паўнатой і ўзруненасцю — зось што характэрна для выканаўчага даравання І. Паліводы.

Вялікае ўражанне на слухачоў зрабіла выкананне маладым піяністам «Сімфанічных эцюдаў» Шумана і «Скерца» сі-бемоль-мінор Шалына. Ён паспяхова справіўся і са значнаму музычнага зместу, і з тэхнічнай складанасцю гэтых твораў.

З тонкай нюансіроўкай былі выкананы «Накюрні» Шалына і «Калыханка» Чайкоўскага — Рахманінава.

Лёгка і бліскуча піяніст выканаў «Кампаньёлу» Ліста, але агульнаму ўражанню перашкаджаўі асобная тэхнічная лагрэінасць.

Нельга не адзначыць значнай педагогічнай работы прафесара М. Бергера, які здолее выхаванне свайго вучня і развіццё яго даравання.

Ігра І. Паліводы не пазбаўлена і недахопаў, пераходленне якіх з'яўляецца неабходнай умовай далейшага творчага росту маладога выканаўцы. Гэта — некаторая няроўнасць, няўзруненасць у выкананні тэхнічна цяжкіх месц. І. Паліводзе патрэбна таксама значна палепшыць якасць дробнай філіграннай тэхнікі, давеўшы не да віртуознага бяскры і лёгкасці.

У. АЛОЎНІКАУ.

Авалодваць майстэрствам

На канцэртзе, які адбыўся нядаўна ў кансерваторыі, выконваліся творы студэнтаў кампазітарскага аддзялення.

Дырэктар кансерваторыі — заслужаны дзеяч мастацтва БССР А. Багатыроў і гурты з нашым карэспандэнтам ахарактарызаваў творчасць маладых кампазітараў.

— Значныя здольнасці ў двух прэлюдыях і скерца для фартэпіяна, а таксама ў рамансах «Ты не спявай, салавей», «Вечар у чэрвені», «Нарач» паказаў студэнт Е. Глебаў. Музычная мова яго твораў вызначаецца свежасцю і своеасабіласцю стылю.

На канцэртзе былі выкананы саната для кларнета і фартэпіяна І. Ройкіна, а таксама яго песні «Радасць дзючынны» (на словы Якуба Коласа) і «Калгасны мелнік» (тэкст Петруся Броўкі).

Пажадана, каб студэнт у сваіх будучых прэсах пазбягаў лёгкавеснасці ў авалоданні тэматичным матэрыялам, якая забяжаецца ў першай частцы санаты.

Былі таксама выкананы вакальныя творы П. Ахрэнкі ў суправаджэнні струнных трыо і дзве часткі струннага квартэта Г. Вагнера. Трэба сказаць, што ў песнях Ахрэнкі адчуваецца яшчэ прымітыўнасць музычнай мовы.

Струнны квартэт Вагнера слабейшы за яго фартэпійнае трыо. У музыцы адчуваецца сухасць, празмерны эмацізм, вучуцьства.

— Наша моладзь бяспрычна таленавітая, — сказаў А. Багатыроў у заключэнне, — і яе важнейшы абавязак — нястомна авалодваць прафесійным майстэрствам.

ПА СТАРОНКАХ АБЛАСНЫХ І РАЁННЫХ ГАЗЕТ

Што перашкаджае рабоце баранавіцкіх мастакоў

У пачатку гэтага года ў Баранавічах была арганізавана абласная выстаўка выяўленчага мастацтва. Ададзел жыцця і графікі на гэтай выстаўцы выглядаў надзвычай бедна. «Парк», «Баз», «Восень», «Красавік» — такая аднастайная тэматыка экспануемых карцін. Ідэяна-тэматычная беднасць работ сведчыць аб тым, што мастакі вобласці не вучаюцца жыццю, не працуюць над павышэннем свайго майстэрства.

Вельмі правільна зрабіла баранавіцкая абласная газета «Чырвоная зяезда», якая выступіла з артыкулам М. Глушакіава аб недахопах у рабоце баранавіцкіх мастакоў.

У вобласці ёсць многа самадзейных мастакоў. Работы т. т. Хмеля, Смолана, Сіваклова, Крачко, якія экспанаваліся на выстаўках, атрымалі добрыя ацэнкі. Але і самадзейным мастакам тут нішто не дапамагае. Абласны аддзел мастацтва перадаверыў работу з маладымі мастакамі Дому народнай творчасці, у якім нават няма інструктара па самадзейнаму мастацтву.

«У аддзеле мастацтва не заслухоўваюць творчых справаздач мастакоў, не абмяркоўваюць планаў іх работы, не накіроўваюць яе».

Мастакі да гэтага часу не маюць пэўнага месца для работы. Няма мастацкай студыі нават у абласным цэнтры. Гэта перашкаджае творчай рабоце, затрудняе абмен вопытам, вучобу».

Гаворыцца ў артыкуле.

МЕСЯЧНІК КНІГІ

З дзесятага чэрвеня ў рэспубліцы будзе праводзіцца «Месячнік кнігі». Упраўленне па справах падліграфіі, выдавецтваў і кніжнага гандлю пры Совеце Міністраў БССР разам са спажывецкай кааперацыяй і «Саюздрукам» разгарнулі вялікую падрыхтоўчую работу. У кніжны магазін і кіёскі завезена шмат палітычнай, сельскагаспадарчай, тэхнічнай, мастацкай і іншай літаратуры, партреты, плакаты, атласы і ноты.

Да месячніка кнігі амаль на ўсіх абласцях адкрываюцца новыя кніжныя магазіны, кіёскі і палаткі. У сістэме спажывецкай кааперацыі дадаткова арганізуюцца кніжныя паліцы ў сельмах.

Абласныя, раённыя, сельскія і калгасныя бібліятэкі праводзяць сустрэчы чытачоў з аўтарамі кніг, літаратурныя дыскусіі.

Прэзідыум Саюза савецкіх пісьмемнікаў абмеркаваў пытанне аб правядзенні месячніка кнігі і ўдзеле ў ім беларускіх пісьмемнікаў. Вылучана некалькі брыгад пісьмемнікаў, якія ў час месячніка выедуць у вобласці рэспублікі для правядзення сустрэч з чытачамі.

Пісьмо ў рэдакцыю

Рэклама і сапраўднасць

Дырэцыя і партыйнае бюро Мінскага педагогічнага інстытута вырашылі правесці сустрэчу выкладчыкаў, аспірантаў і студэнтаў інстытута з беларускімі кампазітарамі і майстэрамі сямі.

Белдзяржфілармонія дала згоду ажыццявіць гэтыя мерапрыемствы. У інстытуце з'явілася афіша Белдзяржфілармоніі аб тым, што будзе дадзены канцэрт беларускай музыкі з удзелам кампазітараў. Пералічваўся рад артыстаў, якія прымуць удзел у канцэрте.

Цяпла былі сустрэты студэнтамі, кампазітарамі Я. Цікоцкі, Р. Пукст і П. Падаквыраў. Яны выступілі перад студэнтамі і расказалі аб рабоце над сваімі творамі.

Сур'езная прынцыповае размова аб недахопах у рабоце безумоўна дапаможа Баранавіцкаму абласнаму аддзелу мастацтва і баранавіцкім мастакам выправіць гэтыя недахопы і прыйсці да дэяда Беларускай літаратуры і мастацтва падрыхтаванымі.

На чарговай літаратурнай «серадзе»

Чарговая літаратурная «серада» Брацкага літаратурнага аб'яднання, — навадмаляе сваім чытачам брацкага абласнага газеты «Зара», — была прысвечана абмеркаванню аднастайнай п'есы маладога пісьмемніка А. Авецкіна «Давер'е», запісанай на калгасную тэматыку. Кандыдат філалагічных навук А. Крайко, дырэктар абласнога Дома народнай творчасці А. Рудзік, старшы выкладчык педагогічнага інстытута І. Царанкоў і другія часам аб'яднання ў асноўным ставілі ацэнкі п'есе маладога аўтара. Авецкіну было ўказана на неабходнасць дараваць звычаныя месцы п'есе.

Да 70-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Янкі Купалы літ'аб'яднанне распіла арганізаваць у Брацце і ў раёнах вобласці рад літаратурных вечароў, прысвечаных жыццю і творчасці паэта.

Літаратурная старонка ў раённай газеце

Упершыню ў пасляваенныя гады рэдакцыя раённай газеты «Зара комуны» надукавала літаратурную старонку. На старонцы змешчаны творы пачынаючых літаратараў А. Харламава, В. Ляшчынскага, Н. Дубаўца, Б. Крата. Надукаваны таксама артыкул Б. Лунькова аб творчасці пачынаючых.

М. АЛМАЗАУ

Украдзенае маленства

Дзеці — кветкі жыцця, — кажаў вялікі гуманіст Максім Горкі. Шчасце дзяцей — гэта пшасце свету. Як кветкам патрэбны сонца і вільгаць, так дзецям патрэбны мір і забяспечанае працоўнае жыццё іх бацькоў. Заўтра, у Міжнародны дзень абароны дзяцей, з новай сілай прагучыць заклік да ўсіх сумленных людзей — выратаваць дзяцей ад жахаў вайны, абараніць падрастаючае пакаленне ад бесчалавечнай эксплуатацыі, ад духоўнага спусташэння дзяцей чалавеканавісніцкай імперыялістычнай атрутай. Гэты дзень стане днём грознага абвінавачвання амерыканскіх, англійскіх і французскіх забойцаў, якія праіваюць бязвыніковую кроў дзяцей у Караі, В'етнаме, Малайі, на Філіпінах, стане днём суда ўсяго чалавечтва над імперыялізмам, які адбірае ў дзяцей радасці маленства і пшасце юнацтва знішчаючай працай, жорсткай эксплуатацыі.

Шалёная гонка ўзбраенняў, павелічэнне ваенных расходаў, рост цен на тавары першаў неабходнасці, павышэнне падаткаў пагаршаюць і без таго катастрафічнае становішча працоўных і іх дзяцей у краінах капітала, пазбаўляюць дзяцей магчымасці атрымаць адукацыю, медыцынскую дапамогу, карыстацца мінімальнай сацыяльнай аховай з боку дзяржавы.

Ва ўсіх капіталістычных, каланіяльных і валежных краінах шырока выкарыстоўваецца праца дзяцей. На прадпрыемствах, рудніках, фермах дзеці падвяргаюцца жорсткай эксплуатацыі. У ЗША, напрыклад, няма закона, які забараняе прымяненне дзіцячай працы. Законы аб абмежаванні выкарыстання дзіцячай працы існуюць фармальна толькі ў некаторых штатах, але і яны даюць шырокае магчымасці для бесчалавечнай эксплуатацыі дзяцей.

У сельскай гаспадарцы, на прамысловых прадпрыемствах, у магазінах, у пры-

ватных дамах — усюды працуюць дзеці. Працуюць не толькі хлопчыкі і дзяўчынкі, на ўзросце чатырнаціці і больш год. На многіх работах заняты дзеці маладзёў і трынаціці год, а на некаторых можна знайсці і шасцігадовых дзяцей, — пішуць аўтары кнігі «Дзіцячая праца ў Амерыцы» К. Лемпін і Д. Лугас. Звыш 2,5 мільянаў дзяцей заняты ў прамысловасці, на транспарце і ў гандлі ЗША.

Не менш цяжкае становішча дзяцей у Англіі і Францыі, Італіі і Турцыі, ва ўсіх капіталістычных краінах Еўропы і Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Асабліва жорсткай эксплуатацыі падвяргаюцца дзеці залежных і каланіяльных краін. Французскі журналіст, які наведаў адну з ткацкіх фабрык Туніса, а абуреннем пісаў у «Юманіта»: «У XX стагоддзі я бачыў рабыню — гэта былі дзяўчынкі шасці-васьмі гадоў. Яны з раўняцкім у душы, звышным пакоем перад кашом і перабіраюць сваімі тонкімі пальчыкамі шаўковыя коканы, гэтагочы пил і набываючы да сабе туберкулез. З пяцісот дзяўчынак гэтай фабрыкі ні адна не ўмее ні пісаць, ні чытаць. У абедзены пераначны, калі не было паблізу наглядачца, яны гулялі ў самаробныя лаяккі».

У Індыі многія дзеці пачынаюць працаваць з пяці-шасці год. Большасць з іх захворвае туберкулезам і да 14—15 год памірае ці робіцца поўнымі інвалідамі.

Прыгожы іранскія дываны сатканы з поту і крыві, слёз і жыцця іранскіх дзяцей, якія вымушаны працаваць з чатырохгадовага ўзросту.

Прадаж дзяцей у рабства робіцца бізнесам шматлікіх маляроў. У Японіі толькі за 1951 год было продана звыш 300 тысяч дзяцей. Гандаль «жывым таварам» квітнее ў ЗША, Англіі, Аўстраліі і многіх іншых краінах. У кожным штате Амерыкі, як навадмаляе газета «Дэйлі кампас», існуюць свае цэны на дзяцей, і некаторыя

маляроў нажываюць на гандлі дзецьмі да 100 тысяч долараў у год. У Англіі, па званне газеты «Дэйлі Мірар», існуе продаж нованароджаных. Хадавыя цэны—150 фунтаў стэрлінгаў за дзяўчынку і 80 — за хлопчыка. У Аўстраліі штогод прадаюць сотні дзяцей па цане ад 25 да 200 аўстралійскіх фунтаў.

Палітыка падрыхтоўкі новай сусветнай вайны, якую праводзіць англа-амерыканскія агрэсары, выдзе да рэзкага крызісу ў галіне адукацыі. Правячыя кругі капіталістычных краін з кожным годам скарачаюць і без таго мізэрныя сумы, якія выдаюцца на асвету.

Звыш шасці мільянаў амерыканскіх дзяцей школьнага ўзросту не маюць магчымасці наведваць школу з-за недахопу школьных будынкаў, нястачы выкладчыцкага персаналу, з-за цяжкіх матэрыяльных умоў. «Уся сістэма школьнай адукацыі ў ЗША перажывае зараз самы востры крызіс», — заяўляе амерыканскі журналіст Эрл Конрад у кнізе «Скандалнае становішча грамадскай школы». «Асігнаванні на школьную адукацыю ў ЗША ў 1951 годзе, — навадмаляе газета «Нью-Йорк таймс», — былі ў 2,5 разы меншым, чым у перыяд 30-х гадоў». У сучасны момант на ігорныя дамы ў ЗША выдаткоўваецца ў 4 разы больш сродкаў, чым на асвету.

У Англіі ў выніку тонкі ўзбраенняў рэзка скарачаецца праграма будаўніцтва школ. З-за недахопу школьных памяшканняў і настаўнікаў больш 400 тысяч англійскіх дзяцей не могуць атрымаць адукацыі.

У Італіі штогод не могуць наведваць школу звыш двух з паловай мільянаў дзяцей. На афіцыйных даных міністэрства асветы, гэтай краіне нехапае 70 тысяч школьных класаў.

Трагічны лёс маленькіх французцаў наступнымі словамі апісаў П'ер Дюран — намеснік галоўнага рэдактара газеты «Юманіта»: «Урад замест таго, каб завалідаваць крыжыты на адукацыю, наспына іх скарачае. Цяпер у Францыі дзяржаўныя крыжыты на народную адукацыю такія мізэрныя, што іх наўрад ці хапіла б на тое, каб рамантаваць кожную школу

хоць-бы праз... 1600 гадоў». Але і гэтыя крохі самавольна ўрэзае ўрад Піна.

Аб становішчы адукацыі ў Турцыі можна меркаваць па зметцы, якая апублікавана ў газеце «Акшам», дзе расказаваецца аб тым, што ў вёсцы Інкал нішто з дзяцей не вучыцца, бо там няма ні школы, ні настаўніка. «Дзеці нават не ведаюць сваіх прамішчаў». З 2.447 тысяч турэцкіх дзяцей школьнага ўзросту менш паловы наведваюць школу.

Скарачачы асігнаванні на адукацыю, імперыялісты не шкадуць сродкаў для супаставлення душ падрастаючага пакалення, для выхавання забойцаў, гвалтаўнікоў і рабаўнікоў. Гэтай маце служыць кінафілізм, тэлевізійныя перадачы, гульні і велізарны колькасць літаратуры—ад малюнкаў «Комікс» да бульварных раманаў і «Крывых драм».

Не лепшае становішча і з аховай здароўя дзяцей. Урачобная дапамога недаступна шырокім масам працоўнага насельніцтва ў капіталістычных краінах. У ЗША штогод памірае да 100 тысяч дзяцей ва ўзросце да аднаго года. Паводле дадэка не поўных даных, 1.900 тысяч амерыканскіх дзяцей пакутуе ад розных хронічных хвароб. Каля мільяна дзяцей маюць дэфекты слыху, амаль чатыры мільёны — дэфекты зроку.

У Англіі паводле навадмалення «Дэйлі уоркер», мільён дзяцей жыць разам з туберкулёзным хворымі. Нічога не робіцца для таго, каб арганізаваць для гэтых дзяцей спецыяльныя супрацьтуберкулёзныя прымыткі. Ад туберкулёзу ў краіне штогод гіне 25 тысяч дзяцей. На грані развалу знаходзіцца медыцынская абслугоўванне школ. На 5.250 тысяч школьнікаў у Англіі і Уэльсе ёсць усюго толькі 734 урачы. У горадзе Чыкыфард, напрыклад, для таго, каб трапіць на прыём да дзіцячага зубнога ўрача, трэба чакаць чаргі шасці месяцаў, а затым яшчэ тры месяцы — каб атрымаць лячэнне».

У краінах лацінскай Амерыкі дзеці таксама асуджаны на выміранне. «Штотдзеньнік», які выдаецца ў Перу, навадмаляў

не так даўно, што ў краіне «туберкулёз распаўсюджаецца, як эпідэмія і галоўным чынам сярод дзяцей. Вось, напрыклад, выпадак з нашчасным Тэадор Барэто, які памёр з-за адукацыі месца ў большыні і медыцынскай дапамогі дзецям. Гэты хлопчык быў хворы туберкулёзным менінгітам. Хвароба неўзабаве абвастралася, аднак знайсці для яго месца ў дзіцячай большыні аказалася немагчымым. Ён памёр праз 15 гаўдзін, не атрымаўшы неабходнага лячэння. Дзіцячая большыня з'яўляецца адзінай у краіне, яна разлічана на 500 ложкаў, у той час як адна Ліма патрабуе дзе тысячы ложкаў». Такое становішча ў кожнай з лаціна-амерыканскіх краін.

Страшэннае жыццё дзяцей працоўных у капіталістычных краінах яшчэ больш пагаршаецца жудасным жыццём у умовах. Звыш пяці мільянаў амерыканскіх дзяцей жывуць у трушчобах, звыш 15 мільянаў — у непрыгодных для жыцця кватэрах.

Англія не адстае ў гэтых адносінах ад ЗША. Артур Коліне і Вера Пуа — аўтары кнігі «Гэта нашы дзеці» — так малюць жыццё дзяцей у трушчобах Англіі: «Наступнае кватэра не мае значэння — усёроўна іх не відць у тым змроку, які пануе тут дзень і ноч. Вось адны дзверы адчыніў хлопчык пяці гадоў. Ён жыць ў адным пакоі са сваёй маці. Яна прастытутка. У пакоі — смурод і непарадка... Уніміцеся на наступны паверх. У гэтай «кватэры» жывуць чатыры маленькія дзяўчынкі. Старэйшай 8 гадоў, маладой тры гады. Яны дзеці злодзея, які цыпер у турме. Іх маці таксама знаходзіцца ў турме за крадзеж».

У Італіі, паводле навадмаленняў прагрэсіўных газет, налічваецца два з паловай мільёны людзей, якія жывуць у сараях, падвалах і пачорах. У Японіі зарэ-

гістравана 400 тысяч бяздомных сірот і г. д.

«Больш чым горка бачыць, як зусім маленькія дзеці баязюцца ночы на галоўных вуліцах Санкт-Яга... Апраўтаўшыся ў лахманы, малыя спыняюць праходжкі і просяць міласціну. Дзеці сядзяць у пад'ездах дамоў да раніцы, накрывшыся толькі сваім падраным адзеннем. Нават гэтым не ўтойваюць таго факта, што яны — мейма многія з гэтых нашчасных «вулічных хлапчукоў» паміраюць ад холаду ў годзе» — вымушаны паведаміць чылаіскі часопіс «Ліцімае Націўнас».

Такое становішча дзяцей у капіталістычных краінах выклікае ўсё большае імкненне прагрэсіўнага чалавечтва свету адзінымі намаганямі перагародзіць дарогу смерці і вынішчэнню падрастаючага пакалення, абараніць яго ад гройной імперыялістычнай прапаганды подлата зааіянскага які-прыгнатылініка. Рух у абарону дзяцей робіцца неад'емнай часткай агульнай барацьбы за мір і дэмакратыю. Гэты рух прывёў да стварэння ў 40 краінах свету нацыянальных камітэтаў у абарону дзяцей. У красавіку гэтага года на канферэнцыі ў абарону дзяцей у Вену ўваляліся людзі самых розных поглядаў і прафесій з 64 краін. Гэта канферэнцыя, абмеркаваўшы рад важнейшых пытанняў абароны і выхавання дзяцей, прыняла зварот да ўсіх мужчын і жанчын, у якім гаворыцца: «Патрабуем ад усяго спынення вайны, якія існуюць смерці дзецям у Караі, В'етнаме і Малайі, асудзім жудасныя злачынствы — масавыя забойствы дзяцей і патрабуем забароны атаманскай агульнай знішчэння людзей».

1 чэрвеня, у Міжнародны дзень абароны дзяцей, погляды працоўных ўсіх краін змяножа шара будучы звернуты да Савецкага Саюза, аплоту міру, краіны шчаслівага сонечнага маленства, краіны юнацтва і шчасця.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТКА.